

Toerisme Anderlecht

Het
Gemeentehuis
van Anderlecht

STAP • VOOR STAP

Welkom!

**ADRES VAN HET
GEMEENTEHUIS
VAN
ANDERLECHT :**
Raadsplein, 1
te 1070 Brussel
MIVB Metro :
Clemenceau
of Zuid
Tram 81 : Raad
NMBS Zuidstation

Wist u dat met de bouw van het Gemeentehuis in 1879, de gemeente Anderlecht op het einde van de 19de eeuw voortrekker werd in de optrek van grootse gemeentehuizen in het stedelijk gebied rond Brussel?

De kenmerkende Vlaamse neorenaissance-stijl vindt zijn oorsprong rond de 16de eeuw tijdens de roemrijke Renaissance-tijd van de Vroegere Nederlanden.

In die tijd stond dit bouwwerk symbool voor gemeentelijke welvaart en gezag. Twee grote namen zijn eraan verbonden : de bekende architect Jules Jacques Van Ysendyck en de kunstschilder – decorateur Charle-Albert, die de binnendecoratie ontwierp. Andere bekende Belgische kunstenaars hebben ook hun steentje bijgedragen aan de weelderige opulstering.

In het gebouw, dat sinds 1995 deel uitmaakt van het Erfgoed, zijn nog een aantal gemeentediensten gehuisvest. Huwelijken worden voltrokken in de indrukwekkende Raadzaal.

Het Gemeentehuis werd reeds meermaals uitgebreid langs de Van Lintstraat. Vandaag beantwoordt het gebouw echter niet meer aan de eisen van de ambtenaren en van het publiek. Daarom heeft de Gemeenteraad besloten om naast de linkergevel een nieuwe vleugel te bouwen. Alle diensten voor de bevolking zullen in dit nieuw gebouw worden ondergebracht.

De praalzalen zullen in hun oorspronkelijke en typische Renaissance-stijl bewaard blijven.

Spring dus gerust eens binnen en volg de gids voor een bezoek aan dit opmerkelijk gebouw ...

Eric Tomas Burgemeester

STAP
VOOR
STAP

Een beetje geschiedenis...

Op 31 augustus 1795 werd de zelfstandige gemeente Anderlecht de hoofdplaats van het gemeentelijk kanton. De eerste gebouwen van het Gemeentehuis van Anderlecht werden opgetrokken in het centrum van het oude dorp « De Rinck ». Tijdens de Gemeenteraad van 29 juli 1872 werd de bouw van een nieuw Gemeentehuis goedgekeurd op het grondgebied van Kuregem, vlakbij het Zuidstation.

Waarom besloot de gemeentelijke macht het historisch centrum te verlaten ?

In 1863, zo'n tien jaar eerder, werd het Algemeen plan voor de uitbreiding en de verfraaiing van de Brusselse agglomeratie van architect Victor Besme door de Gemeenteraad goedgekeurd. Besme was tevens wegeninspecteur voor Brussel en omgeving. Kuregem was toen nog een landelijke buitenwijk met weiden, moerassen, doorkruist met enkele geplaveide wegen. Alles moest nog worden aangelegd. Vrij snel werden werken ondernomen door het Vastgoedbedrijf van Kuregem, een vereniging van eigenaars van de toekomstige bouwpercelen. De hoofdstraat van deze nieuwe buurt was de De Fiennessstraat, een verlengstuk van de Jamarlaan. Ondanks de ondernomen werkzaamheden en de aantrekkelijke ligging langs deze belangrijke invalswegen, vonden de aangeboden percelen moeilijk een koper.

Het Vastgoedbedrijf van Kuregem besloot dan maar om drie percelen te schenken aan de gemeente : een perceel van 1000 m² voor de bouw van het nieuwe Gemeentehuis, een tweede perceel van 6000 m² voor de aanleg van een groot publieksplein (het huidige Raadsplein) en een nabijgelegen en aanpalend perceel van 1200 m² voor de bouw van gemeentescholen, cruciaal voor de demografische ontwikkeling van Kuregem.

Het doel van de eigenaars was de bouwdrift in dit deel van de gemeente te promoten. Zij hadden de ambitie om deze buurt om te bouwen tot een welvarende en aantrekkelijke stadswijk, met prachtige herenhuizen opgetrokken in bouwstijlen gegeerd in de tweede helft van de 19de en het begin van de 20ste eeuw, huizen die voornamelijk bestemd waren voor welgestelde burgers. De buurt van de Nieuwe Veeartsenijschool (Herzieningslaan) ontwikkelde zich rond 1896.

Het voorstel van het Vastgoedbedrijf werd met veel enthousiasme onthaald en goedgekeurd tijdens de Gemeenteraad van 29 juli 1872.

Deze beslissing kon echter op weinig steun rekenen bij de inwoners van het Centrum. Er werd een wedstrijd uitgeschreven en de jury koos voor de beroemde architect, Jules Jacques van Ysendyck (1836-1901) die de opdracht kreeg om dit monumentale bouwwerk te ontwerpen.

De werken vonden plaats tussen 1877 en 1879. Het Gemeentehuis werd voor het eerst ingehuldigd op 3 augustus 1879 door Burgemeester Jérôme Van Lint en een maand later in aanwezigheid van Koning Leopold II en Koningin Maria-Hendrika.

In zijn inhuldigingsspeech sprak de Burgemeester over «...Dit Gemeentehuis dat wij vandaag inhuldigen, waarvan de exacte stijl, de kunstzinnige verhoudingen alvast de bewondering en de verwachtingen van vaklui overtreffen...». In de Raadzaal hing een poster met het feestprogramma:

8 uur Kruisvuurgeschut;
15 uur Scholenstoet;
18 uur Concert op het Raadsplein;
20 uur Lichtoptocht;
23u30 Vuurwerk.

WEET U DAT

Wist u dat architect J.-J. van Ysendyck (Parijs 17 oktober 1836 – Ukkel 17 maart 1901) een leerling was van Viollet-le-Duc? Hij bestudeerde vooral gebouwen uit de Middeleeuwen. Hij heeft zo tal van gebedshuizen gerenoveerd. In Anderlecht leidde hij in 1879, na de voltooiing van het Gemeentehuis, de renovatiewerken aan de buitengevels van de Kapittelkerk. De stenen neogotische torenspits van de oostelijke toren werd ontworpen op basis van de tekeningen van de architect. Hij was ook architect van het Gemeentehuis van Schaarbeek (ingehuldigd in 1887).

Voor hem was de Renaissance-architectuur van de Vroegere Nederlanden uit de 16de eeuw het ideale toonbeeld van de nationale identiteit. Zo stond deze stijl, in de zijlijn van het eclecticisme, symbool voor gemeentelijke welvaart en gezag

Een merkwaardig gebouw ter ere van het gemeentelijk gezag ...

Dit rijkelijk versierd gebouw dankt zijn indrukwekkend aanzicht aan zijn uitspringende centrale vierkante toren. Met zijn 48 meter hoogte overschaduwde hij het Raadsplein, net als de belforten die in middeleeuwse steden symbool stonden voor de autonomie en het gezag van de gemeenten.

Het Gemeentehuis telt twee tussenverdiepingen. De welig versierde gevel met polychrome muurschilderingen is een schitterende samenhang van diverse materialen zoals de blauwe steen van de sokkel, de afwisselende rode en zwarte ruitvormige bakstenen en witte natuursteen van Euville. Ook de gebeeldhouwde vensterramen, de kraagstenen en de galerijen zijn rijkelijk versierd met gietijzeren ankers. Deze barokstijl is vrij klassiek: veelzijdige Dorische en Ionische kolommen, frontons, muren met diamantkopversieringen, patronen en lage reliëfs, rozetten met leeuwenhoofden, vazen, friezen, symbolen, rankversieringen, ...

Twee trappen met van leuning leiden naar de drie overdekte toegangsportalen, een trouwe replica van de eretribune op de tweede verdieping. Dit is de hoofdingang van het Gemeentehuis.

Het eerste verdiep bestaat uit twee groepen kruisvensters en lateien. De glasramen worden beschermd door gietijzeren staven. Het tweede verdiep, ook het «mooie verdiep» genoemd, bestaat uit elegante kruisvensters versierd met loden glasramen, opgeluisterd met trigonale balustrades en frontons. Vlak hieronder liggen laag reliëf patronen die enerzijds herinneren aan de diverse functies van de gemeentelijke instelling terwijl anderen verwijzen naar de verschillende gehuchten van de gemeente: Broek, Veeweyde, Kuregem, Biestebroek, Neerpede, Aa. Op dit verdiep vindt men ook de troonzalen, van links naar rechts: de Collegezaal, de Raadzaal met raamdeur naar de galerij en het kantoor van de Burgemeester.

Drie ingangen bieden toegang tot de galerij of eretribune, overdekt met halfronde bogen in witte kalksteen. De versiering (net als deze van het portaal op het gelijkvloers) oogt zeer verzorgd: net als op de gevel vormt de blinding in rode en zwarte bakstenen aantrekkelijke ruiten en bestaat het plafond uit een prachtig gotisch gewelf. Het wordt overkoepeld door een laag reliëf patroon met de naam Anderlecht en het wapenschild van de gemeente: Sint Guido, knielend met zijn rechterhand naar de hemel gericht en in zijn linkerhand een pelgrimsstaf met een vaandel. Achter hem zien we een ploeg getrokken door twee paarden. Het is een gouden blazoens op een azuurblauwe achtergrond. Men vindt het vaak terug in de versieringen van het Gemeentehuis.

De drie wijzerplaten zijn overdekt met consoles. Deze ondersteunen de balustrade en de kroonlijst in witte kalksteen van de klokkentoren. De toren is overkoepeld door een tentdak en een lantaarn, versierd met een kruisbloem.

De gevel is afgewerkt met een kraagstenen kroonlijst ondersteund door sierlijke consoles. Het dak van het gebouw bestaat uit twee hellingen leistenen, met twee grote dakramen en frontons en kleinere ramen op beide niveaus. De gevel is afgewerkt met smeedijzeren ankers. Ook de schouw achteraan wordt ondersteund door prachtig smeedijzer. Deze ankers waren oorspronkelijk voorzien voor een enkel gebouw.

STAP
VOOR
STAP

Nieuwe tijden, nieuwe noden...

Het gebouw werd verscheidene keren uitgebreid en aangepast. Het meest interessante deel werd ontworpen door architect L.E. S'Jonghers (1866-1931), ook bouwmeester van het Vrederecht, gelegen aan het Verzetsplein. Aan S'Jonghers werd gevraagd om een zijvleugel aan de Van Lintstraat te ontwerpen (de nummers 6-8). De werken duurden van 1898 tot 1903 en de architect was ook verantwoordelijk voor de binneninrichting.

De stijl ligt volledig in de sierlijke trend van het hoofdgebouw maar is toch iets eenvoudiger: de arduinen sokkel, glasramen, zwarte en rode bakstenen en witte kalksteen. Het gebouw wordt geflankeerd door twee elegante torens overkoepeld met bolvormige daken en dakramen. Deze worden toegeschreven aan J.J. Van Ysendyck.

Oorspronkelijk werd de brandweerkazerne van Anderlecht hier ondergebracht, alvorens te verhuizen naar de Bergensesteenweg. Momenteel wordt de Dienst Bevolking hier gehuisvest.

Terloops verwijzen wij ook naar de natuurgetrouwe muurschildering op de voorgevel van het nummer 2 aan de Lintstraat. Deze werd in 2004 gemaakt door de Brusselse kunstenaar Jean-Marc Collier: «Anderlechts' Concerto». Met deze muurschildering geeft de kunstenaar een utopische visie van de gemeente weer.

Sinds 1995 maken het hoofdgebouw, de voorgevel en het dak van het gebouw aan de nummers 6-8 van de Van Lintstraat deel uit van het Erfgoed.

De binnendecoratie is het werk van een ander groot kunstenaar wiens naam nauw verbonden is met de Vlaamse Neorenaissancestijl: architect en decorateur Charle-Albert (1821-1889)

Het Gemeentehuis van Anderlecht

WEET U WAAR de term «Zaal der Verloren Schreden» vandaan komt? Tijdens het bewind van Lodewijk de 18de werden alle Kamerleden zonder functie beschouwd als «verloren». Eens herkozen waren zij «niet langer meer verloren». En zo liepen enkele Kamerleden met grote «schreden» te ijsberen in de wachtzaal alvorens hun nieuwe functie te bekleden. Zo ontstond de «Zaal der Verloren Schreden».

Achter de zware toegangspoort aan de hoofdingang en het voorportaal, ligt de Zaal der Verloren Schreden (FOTO algemeen): deze hal fungeert als onthaal. De zijdeuren bieden toegang tot de verschillende administratieve diensten: links een prachtige deur met een gelakt naambord: «Bevolking» en iets lager «Geboortes, overlijden, begrafenissen». Men bevindt zich hier wel degelijk in een openbaar gebouw waar administratieve taken worden uitgevoerd. De mozaïekvloer is versierd met bloemmotieven. De lichtkleurige muren en gietijzers kandelaars volmaken het geheel.

Aan de rechtermuur hangt een marmeren herdenkingsplaat met medaillon die verwijst naar het koloniaal verleden van België.

Links en recht hiervan staan twee geschilderde gipsen beelden op hoge sokkels, originele kopieën van de beeldhouwwerken van Constantin Meunier: De Zaaier en de Buildrager.

De marmeren eretrap is versierd met een prachtige trapleuning in gietijzer opgeluisterd met ornamenten en bloemmotieven.

Een schitterende glaskoepel zorgt voor een prachtige lichtinval. Deze koepel is een kunstwerk van de Brugse kunstenaar Henri Dobbelaere (Brugge 1822-1885), kunstschilder en glazenier.

De koepel bestaat uit 12 panelen met elk drie registers. Deze werden gemaakt met beschilderd glas en niet met gekleurd glas. Het volledige decoratieve repertorium van

de Renaissance wordt hier uitgebeeld: patronen, medailles, blazoenen, hoorn des overvloeds, kleurrijke vruchten en vogels, het geheel omringd door slingers, linten, strikjes en perkament. Dit glasraam is bijzonder interessant en verstrekt ons tal van informatie: in het centrale medaillon staan de namen van Koning Leopold II en van Koningin Maria-Hendrika, die het gebouw inhuldigden in 1879. Onderaan links ontdekt men de namen van de kunstenaars die instonden voor de decoratie van het Gemeentehuis: het kunstschilderwerk is het werk van Louis

Evrard, het smeedijzer is van Prosper Schryvers van het gelijknamig Brussels atelier, het beeldhouwwerk is van Georges Houtstont, Frans ornamentist en beeldhouwer, gevestigd in Brussel.

De aanleg van het nieuwe stratenplan in het kader van de stedelijke ontwikkeling van Anderlecht en Kuregem wordt uitgebeeld in plattegronden

op de muren van het trappenhuis.

De centrale overloop, met lichtinval door het plafond, leidt naar de drie troonzalen: De Huwelijks- en Raadzaal in het midden, links het kabinet van de Burgemeester en rechts de Collegezaal. De drie zalen bevinden zich aan de voorkant en communiceren via dubbele deuren. Deze ruimtes zijn moduleerbaar naargelang de vereisten.

Het decor van de Collegezaal en van de Raadzaal is vrij eenvormig.

Raadzaal

Hier heerst een wat duistere atmosfeer. De overheersende kleuren zijn donkerbruin, zwart en groen. De overvloedige versiering is vrij overheersend. Merkwaardige elementen zijn onder meer :

Het houtwerk : de dubbele mooi versierde deuren in eikenhout, overkoepeld door halfronde houten balken, de wandbetimmering, de vakzoldering, de houten armleuning langs de muren.

In het midden van de zaal : vier lange eikenhouten tafels met bijpassende zetels en stoelen, bekleed met bruin leder, versierd met het wapenschild van Anderlecht, bestemd voor de Gemeenteraadsleden. Een aparte tafel met een burgemeesterstoel wordt enkel gebruikt door de Burgemeester en de Schepenen. Een houten balustrade vormt de scheiding tussen de ruimte voorzien voor de Raadsleden en de banken zonder rugleuning voor het publiek. Laten we even stilstaan bij het prachtige decor van deze balustrade : een schitterende houtkerving van het wapenschild en de in elkaar vervlochten initialen van Anderlecht. De belangrijkste grondregels voor elke vergadering worden in gouden letters uitgebeeld : vaderlandsliefde, eenheid, gelijkheid, rechtvaardigheid, eerlijkheid, ...

De glasramen : net zoals aan de buitenkant, wordt de eerste verdieping opgeluisterd met vijf hoge balkonramen versierd met prachtige glasramen. Men telt drie baaien voor de Raadzaal, een aan de rechterzijde van de Collegezaal en een laatste aan de linkerkant van het kabinet van de Burgemeester. De versieringen vertonen veel gelijkenis met de beeltenissen van de grote glazen koepel boven de trapzaal net als een reeks medaillons in paren, waarin borstbeelden worden afgebeeld met hun specifieke attributen samen met de nodige eigenschappen voor een goed bestuur.

WIST U DAT de Gemeenteraad beschouwd werd als het parlement van de Gemeente? De Raad bestond uit 45 leden, met inbegrip van de Burgemeester en de Schepenen. De Raad vergadert ongeveer tien keer per jaar in de Raadzaal. Deze vergaderingen zijn toegankelijk voor het grote publiek. In deze zaal worden ook de huwelijken voltrokken.

Foto © Gemeentebestuur van Anderlecht

De patronen onderaan vermelden de Latijnse benamingen en de patronen bovenaan de Nederlandstalige titels. Een van de medaillons met twee personages staat symbool voor het huwelijk : «eendracht - conjunctio» dat verwijst naar de huwelijksvoltrekking in deze zaal.

Alle muren zijn bedekt met marouflagelinnen (een oude techniek waarbij linnen geplakt wordt op strakke panelen met behulp van een maroufle lijm) en beschilderde natuurgetrouwe gordijnen. Op een aantal panelen worden belangrijke personages uitgebeeld, elk met een vaandel met een van de dorpen van Anderlecht. De borstbeelden van de Burgemeesters komen helemaal tot hun recht op het donkere houtwerk. De natuurlijke lichtinval wordt versterkt door kaarsvormige schemerlampen en drie bolvormige kroonluchters die gemaakt werden door de voormalige «Compagnie des Bronzes».

Het decor wordt aangevuld door grote schilderijen, werken die deel uitmaken van het gemeentelijk erfgoed. Twee doeken herinneren aan de landelijke oorsprong van de gemeente : «De Landbouwer» van Nicolas Vanden Eeden (1856-1918), getekend en gedagtekend, verworven bij de kunstenaar in 1893 en «De Pedevallei», getekend door François Van Holder (1881-1919). Op een schildersezel staat het doek van Jean Van Léda, «De Onoverwinnelijke Vloot 1966».

De Collegezaal

Het decor van de Collegezaal is een verlengstuk van de Raadzaal, maar draait vooral rond de monumentale schouw in «Renaissance» stijl, met aan beide zijden een bibliotheek. De draagmuren en de schouwmantel zijn rijkelijk uitgebeeld. Langs weersijden van de haard worden op twee keramiekpanelen lucht en waterallegorieën uitgebeeld. Op de achterwand, net onder de wandbetimmering, hangt een schilderwerk over de Slag rond Brussel (1695). Dit doek zou een werk zijn van Charle-Albert. De andere muren werden beschilderd met natuurgetrouwe draperiemotieven. Het hoge raam is opgesmukt met vier medaillons, die elk een symbool staan voor de grondregels die door de Gemeenteraadsleden moeten worden nageleefd. De zaal wordt verlicht door een grote bolvormige kroonluchter en kandelabers. In het midden staat de tafel voor de wekelijkse vergaderingen van de Gemeenteraad. Op een schildersezel staat een olieverfschilderij op hout : «Stilte 1953», een werk van kunstenaar Willy Smits. Met het tapijt, het houtwerk en de zware overgordijnen lijkt deze zaal meer op een zitkamer van een privaatwoning dan op een raadszaal.

TOERISME ANDERLECHT

Kapelaanstraat, 1-7 1070 Brussel
T. 02 526 83 65 tourism@anderlecht.brussels
www.anderlecht.be/tourisme
Facebook: Tourism Anderlecht

ZIN IN EEN GELEID BEZOEK ? Bel of schrijf naar Toerisme Anderlecht ! De Dienst voor Toerisme geeft u alle informatie over de geleide wandelroutes en de gegevens van de verschillende touroperators in Anderlecht.

Een initiatief van de Burgemeester, bevoegd voor Toerisme, in samenwerking met de Gemeenteraad van Anderlecht.

REDACTIE Chantal Houdé

COÖRDINATIE Annick Dedobbeleer
Opdrachthouder bij de Dienst voor Toerisme Anderlecht

FOTORECHTEN Gemeentediensten van Anderlecht
(tenzij anders aangegeven)

VERTALING Your Pen bvba

Het Gemeentehuis van Anderlecht

Ook beschikbaar in onze verzameling :

In de voetsporen van Jacques Brel in Anderlecht

In de voetsporen van Maurice Carême in Anderlecht

In de voetsporen van Lismonde in Anderlecht

In de voetsporen van Nadine Monfils in Anderlecht

In de voetsporen van Jean-Baptiste Dewin, het geometrische art nouveau
Metrokunst in Anderlecht

Uitzonderlijke beeldhouwkunst in Anderlecht

De Kapittelkerk van Sint Pieter en Guido, stap voor stap

De muurschilderingen van de collegiale kerk van
Sint-Pieter-en-Sint-Guido in Anderlecht

De mooiste sgraffiti in Anderlecht

Geef ons muren ! Dubrunfaut en Collier in Anderlecht

Graffiti in Anderlecht en de Hall of Fame

De 11 musea van Anderlecht

Het Historisch Centrum van Anderlecht

Anderlecht, de blauwgroene edelsteen van Brussel